

Wyrok z dnia 20 lutego 2006 r.

I UK 170/05

Przepis art. 61 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) ma zastosowanie, gdy niezdolność do pracy powstaje w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty. Prawo do renty (jej przywrócenia) powstaje w dniu zaistnienia ponownej niezdolności do pracy (art. 100 tej ustawy).

Przewodniczący SSN Roman Kuczyński, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 20 lutego 2006 r. sprawy z odwołania Aleksandra S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o rentę, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 16 marca 2005 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok w części dotyczącej przywrócenia prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 grudnia 2002 r. do dnia 31 sierpnia 2003 r. i znosząc postępowanie w tym zakresie sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 24 października 2003 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w B. odmówił przyznania wnioskodawcy Aleksandrowi S. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy wobec niestwierdzenia takiej niezdolności.

Odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 28 stycznia 2004 r. [...]. Na podstawie opinii biegłych lekarzy neurologa i chirurga Sąd ustalił, że wnioskodawca nie jest niezdolny do pracy.

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 16 marca 2005 r. [...] zmienił zażalenie wyrok oraz poprzedzającą go decyzję z dnia 24 października 2003 r. i przywrócił wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1 grudnia 2003 r. na stałe. Sąd Apelacyjny przeprowadził dodatkowe dowody z dokumentacji lekarskiej oraz uzupełniającej opinii biegłych i na tej podstawie ustalił, że wnioskodawca z powodu schorzeń chirurgii urazowo-ortopedycznej jest nadal częściowo niezdolny do pracy (po dniu 30 listopada 2002 r.). Niezdolność do pracy ma charakter trwały, gdyż nie rokuje poprawy. Podstawą prawną do przywrócenia prawa do renty jest przepis art. 61 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.).

Od tego wyroku w części przyznającej prawo do renty od dnia 1 grudnia 2002 r. do dnia 31 sierpnia 2003 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w B. wniósł skargę kasacyjną, którą oparł na obu podstawach wymienionych w art. 398³ § 1 k.p.c. W zakresie naruszenia prawa materialnego podniósł zarzut błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania przepisów art. 61 i art. 133 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a w zakresie naruszenia prawa procesowego zarzucił nieważność postępowania (art. 379 pkt 3 k.p.c.). Ten ostatni zarzut organ rentowy uzasadnił tym, że postępowanie w sprawie o przywrócenie prawa do renty, które to prawo ustało z dniem 30 listopada 2002 r., toczyło się na wniosek zgłoszony w dniu 9 września 2002 r. Decyzją z dnia 14 października 2002 r. organ rentowy odmówił przywrócenia prawa do renty, odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 11 marca 2003 r., a Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 28 maja 2003 r. oddalił apelację wnioskodawcy i wyrok stał się prawomocny. W zakresie, w jakim sprawa o przywrócenie prawa do renty została prawomocnie osądzona, postępowanie dotknięte jest nieważnością. Naruszenie wskazanych w kasacji przepisów prawa materialnego polega na tym, że prawo do renty zostało przywrócone w zakresie, którego nie obejmował ponowny wniosek zgłoszony w dniu 23 września 2003 r. Zgodnie z art. 133 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w razie ponownego ustalenia prawa do świadczenia świadczenie wypłaca się poczynając od miesiąca, w którym prawo to powstało, jednak nie wcześniej niż od miesiąca zgłoszenia wniosku o ponowne rozpatrzenie

sprawy. Na tej podstawie należało przyznać świadczenie od dnia 1 września 2003 r. W związku z tymi zarzutami organ rentowy wniosł o uchylenie wyroku w części skarżonej i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Uzasadniony jest zarzut nieważności postępowania. Zmieniając wyrok Sądu pierwszej instancji Sąd Apelacyjny pominął fakt, że w sprawie przywrócenia prawa do renty toczyło się postępowanie, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 11 marca 2003 r. Zgodnie z art. 379 pkt 3 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami sprawa została prawomocnie osądzona. Niedopuszczalne było więc orzekanie w zakresie objętym prawomocnym wyrokiem.

Prawomocny wyrok, którego podstawą był stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.) oznacza, że w dacie jego wydania nie zostały spełnione warunki do przywrócenia prawa do renty na podstawie art. 61 ustawy o emeryturach i rentach. Przepis ten stanowi, że prawo do renty, które ustało z powodu ustąpienia niezdolności do pracy, podlega przywróceniu, jeżeli w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty ubezpieczony ponownie stanie się niezdolny do pracy. Respektując powagę rzeczy osądzonej (art. 365 § 1 k.p.c.) należało przyjąć, że wnioskodawca, którego prawo do renty ustało w dniu 30 listopada 2002 r., do dnia 11 marca 2003 r. nie stał się ponownie niezdolny do pracy. Przeprowadzanie dowodów w celu istnienia niezdolności do pracy w tym okresie było niedopuszczalne. Jednocześnie nie jest wykluczone ponowne powstanie niezdolności do pracy po wydaniu wyroku i wnioskodawca uważając się za niezdolnego do pracy złożył nowy wniosek. Nie był to wniosek o ponowne ustalenie prawa do świadczeń w trybie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, gdyż w trybie tego przepisu nie można żądać zmiany prawomocnego wyroku. Wniosek ten był oparty na okolicznościach zaistniałych po wydaniu prawomocnego wyroku - ponownym powstaniu niezdolności do pracy po ustaniu poprzednio istniejącej niezdolności. W sytuacji, gdy niezdolność do pracy powstała w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty, miał zastosowanie przepis art. 61 ustawy o emeryturach i rentach. Prawo do renty (jej przywrócenia) powstaje w dniu powstania ponownej niezdolności do pracy (art. 100). W zakresie

wypłaty świadczenia nie miał zastosowania wskazany w kasacji przepis art. 133 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, który dotyczy wypłaty świadczeń w razie ponownego ustalenia prawa w trybie jej art. 114 § 1 i 2, lecz przepis art. 129 ust. 1, który stanowi, że świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Te kwestie nie były przedmiotem rozważań Sądu Apelacyjnego, który rozpoznawał sprawę o przywrócenie prawa do renty bez uwzględnienia stwierdzonego prawomocnym wyrokiem faktu ustąpienia niezdolności do pracy.

Uwzględniając zarzut nieważności postępowania Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił wyrok w części zaskarżonej i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania.

=====